

Електронний журнал «Ефективна економіка» включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України № 975 від 11.07.2019). Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 292. Ефективна економіка. 2023. № 12.

DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2023.12.45>

УДК 330.4

*Р. Р. Русин-Гриник,
доктор філософії, доцент кафедри підприємництва та екологічної експертизи товарів, Національний університет «Львівська політехніка»*

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-2895-6437>

*Г. Б. Балашов,
аспірант кафедри обліку та оподаткування,
Львівський національний університет ім. І.Франка
ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0000-7722-7279>*

ОБЛІК ТА ОПОДАТКУВАННЯ В СИСТЕМІ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ В ПЕРІОД ВОЄННОГО СТАНУ

*R. Rusyn-Hrynyk,
PhD, Associate Professor of the Department of Entrepreneurship and
Environmental Examination of Goods, Lviv Polytechnic National University
H. Balashov,
Postgraduate student of the Department of Accounting and Taxation,
Ivan Franko National University of Lviv*

ACCOUNTING AND TAXATION IN THE STATE ADMINISTRATION SYSTEM DURING THE PERIOD OF MARTIAL STATUS

Умови воєнного стану вимагають зосередитися на ефективності державного управління, особливо у сферах бухгалтерського обліку та оподаткування. Бухгалтерський облік відіграє важливу роль у забезпеченні систематичного обліку та аналізу фінансових операцій, контролю за використанням капіталу та підготовці фінансових звітів. Якісний облік сприяє ефективному плануванню та прийняттю обґрунтованих рішень, забезпечує прозорість та підзвітність фінансових процесів. У статті розглянуто цілі і завдання відомств у контексті їхнього стосунку до обліку та оподаткування. Охарактеризовано основні функції та завдання агентства з управління державним боргом України, державної аудиторської служби України, державної митної служби України, державної податкової служби України, держфінмоніторингу, державної фіскальної служби України, державної казначейської служби України та фонду державного майна України. Ефективне функціонування обліку та оподаткування в умовах воєнного стану має винятково важливе значення для досягнення стратегічних цілей держави. Військовий стан, як правило, супроводжується зростанням фінансових витрат, а тому точність і надійність фінансової інформації є невід'ємною частиною процесу прийняття фінансових рішень.

Martial law conditions require a focus on the efficiency of public administration, especially in the areas of accounting and taxation. Accounting plays an important role in ensuring systematic accounting and analysis of financial transactions, control over the use of capital and preparation of financial statements. High-quality accounting contributes to effective planning and making informed decisions, ensures transparency and accountability of financial processes. The article examines the goals and tasks of departments in the context of their relationship to accounting and taxation. The main functions and tasks of the State Debt Management Agency of Ukraine, State Audit Service of Ukraine, State Customs Service of Ukraine, State Tax Service of Ukraine, State Financial Monitoring, State Fiscal Service of Ukraine, State Treasury Service of Ukraine

and State Property Fund of Ukraine are characterized. The effective functioning of accounting and taxation in the conditions of martial law is extremely important for achieving the strategic goals of the state. Martial law, as a rule, is accompanied by an increase in financial costs, and therefore the accuracy and reliability of financial information is an integral part of the process of making financial decisions. An important component of accounting is the collection, systematization and analysis of financial data, which allows ensuring quality control over the flow of funds and avoiding financial abuse. Taxation, in turn, is an effective tool for mobilizing additional financial resources in wartime. The establishment of special taxes and fees allows to ensure the financing of military needs, in particular, the collection of funds for the purchase of weapons and equipment, the development of military infrastructure, and the provision of medical and humanitarian aid. The distribution of the financial burden between a wide range of tax subjects should be reasonable and justified. In the conditions of martial law, it is necessary to avoid a significant financial burden on certain groups or sectors of society in order to avoid negative social and economic consequences.

Ключові слова: *облік, оподаткування, воєнний стан, фінансова інформація, контроль.*

Keyword: *accounting, taxation, martial law, financial information, control.*

Постановка проблеми. Умови воєнного стану вимагають зосередження уваги на ефективності державного управління, зокрема в галузі обліку та оподаткування. Облік виконує важливу роль у забезпеченні систематичної реєстрації та аналізу фінансових операцій, контролюванні за використанням коштів та формуванні фінансової звітності. Якісний облік сприяє ефективному плануванню та прийняттю раціональних рішень, забезпечує прозорість та відповідальність у фінансових процесах. У період воєнного стану інформативність обліку зростає за умови, коли він характеризується гнучкістю та адаптивністю. Саме за таких умов зростає

точність та достовірність фінансової інформації. Паралельно з обліком, оподаткування виконує важливу роль у забезпеченні додаткових фінансових ресурсів для ведення військових дій. Військовий стан може вимагати введення спеціальних податків та зборів, що дозволяють акумулювати ресурси для військових потреб, забезпечувати справедливий розподіл фінансового навантаження та зменшувати фінансові ризики.

Аналіз останніх публікацій та досліджень. Теоретико-правовим дослідженням організації бухгалтерського обліку та оподаткування вітчизняних підприємств різних форм власності присвячено багато наукових праць. З правового аспекту важливе місце в регулюванні принципів бухгалтерського обліку на підприємствах, а також витрат займають закони України та постанови Кабінету Міністрів України. Особливої уваги заслуговують наукові праці таких вчених, як: Блажієвська Н.[2], Громов О.[6], Татарова М.[7], Деревиський Д. [9], які описують особливості оподаткування та перевірки малого бізнесу під час воєнного стану.

Формування цілей статті. Метою написання статті є обґрунтування ведення обліку та оподаткування у системі державного управління в період воєнного часу.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. У контексті структурного підходу до державного управління в умовах воєнного стану, облік та оподаткування є ключовими компонентами фінансового сектора. В Україні державне управління у фінансовому секторі очолює Міністерство фінансів України. Залежно від функціонального призначення функції державного управління у фінансовому секторі розподілені між різними відомствами, які підпорядковані Міністерству фінансів України, зокрема йдеться про: Агентство з управління державним боргом України; Державну аудиторську службу України; Державну митну службу України; Державну податкову службу України; Державну службу фінансового моніторингу

України; Державну фіскальну службу України; Державну казначейську службу України.

Розглянемо цілі і завдання цих відомств у контексті їхнього стосунку до обліку та оподаткування. Так, У відповідності до Постанови КМУ «Про утворення Агентства з управління державним боргом України» № 127 від 12 лютого 2020 р. Агентство з управління державним боргом України здійснює оперативний облік державного боргу (відповідно до Бюджетного кодексу України, державний борг – це загальна сума боргових зобов'язань держави з повернення отриманих та непогашених кредитів (позик) станом на звітну дату, що виникають внаслідок державного запозичення.) та гарантованого державою боргу (відповідно до Бюджетного кодексу України, гарантований державою борг – загальна сума боргових зобов'язань суб'єктів господарювання - резидентів України щодо отриманих та непогашених на звітну дату кредитів (позик), виконання яких забезпечено державними гарантіями. До вступу в силу державних гарантій (настання гарантійного випадку), операції щодо зазначеної заборгованості не відображаються в державному бюджеті.), а також забезпечує:

- оперативний облік, контроль та аналіз показників державного боргу та гарантованого державою боргу, контроль за здійсненням платежів, пов'язаних з гарантованим державою боргом, узагальнює звітність за всіма операціями, пов'язаними з управлінням державним боргом та гарантованим державою боргом;
- функціонування інформаційно-аналітичної системи щодо оперативного обліку та аналізу державного боргу та гарантованого державою боргу, регламентує доступ до неї Мінфіну і Казначейства, вживає заходів до захисту відповідної інформації.

Відповідно до Положення про Державну аудиторську службу України (затвердженого постановою Кабінеті Міністрів України від 3 лютого 2016 року № 43), завданням Державної аудиторської служби України (Держаудитслужби) є реалізація державної політики у сфері державного

фінансового контролю, здійснення державного фінансового контролю, спрямованого на оцінку ефективного, законного, цільового, результативного використання та збереження державних фінансових ресурсів, досягнення економії бюджетних коштів, внесення Міністру фінансів пропозицій щодо формування державної політики у сфері державного фінансового контролю [1]. Тобто Держаудитслужба реалізує державну політику у сфері державного фінансового контролю, в тому числі щодо формування фондів фінансових ресурсів за допомогою податків і зборів, а також правомірності та раціональності використання цих ресурсів.

У відповідності до Постановою Кабінету Міністрів України «Положення про Державну митну службу України» № 227 від 6 березня 2019 р. Державна митна служба України в контексті виконання функцій обліку та оподаткування організовує та здійснює:

- ведення обліку і адміністрування митних та інших платежів, контроль за справлянням яких законом покладено на Держмитслужбу;
- контроль за своєчасністю, достовірністю, повнотою їх нарахування та сплати у повному обсязі платниками податків до відповідного бюджету під час переміщення товарів через митний кордон України та після завершення операцій з митного контролю та митного оформлення;
- ведення обліку осіб, які здійснюють операції з товарами;
- ведення обліку, зберігання, проведення оцінки вилученого, прийнятого на зберігання, розміщеного у митний режим відмови на користь держави майна, а також майна, виявленого в зоні митного контролю, власник якого невідомий, та розпорядження ним;
- планово-фінансову роботу в Держмитслужбі та її територіальних органах, на підприємствах, в установах та організаціях, що належать до сфери її управління, здійснює контроль за використанням фінансових і матеріальних ресурсів, забезпечує організацію та вдосконалення бухгалтерського обліку, ефективне і цільове використання бюджетних коштів;

- контроль за наданням територіальним органам гарантій забезпечення сплати митних платежів, організовує та здійснює стягнення коштів у разі невиконання забезпечених гарантіями зобов'язань із сплати митних платежів, взаємодіє з гарантами;
- ведення обліку і адміністрування митних та інших платежів, контроль за справлянням яких законом покладено на Держмитслужбу, забезпечує контроль за своєчасністю, достовірністю, повнотою їх нарахування та сплати у повному обсязі платниками податків до відповідного бюджету під час переміщення товарів через митний кордон України та після завершення операцій з митного контролю та митного оформлення;
- документальні перевірки дотримання вимог законодавства з питань державної митної справи, у тому числі своєчасності, достовірності, повноти нарахування та сплати у повному обсязі митних платежів, і зустрічні звірки;
- контроль за проведенням роботи та надає в межах повноважень, визначених законом, розстрочення сплати митних платежів під час ввезення товарів на митну територію України в установленому законодавством порядку.

У відповідності до Постанови Кабінету Міністрів України «Положення про Державну податкову службу України» № 227 від 6 березня 2019 р. Державна податкова служба України (ДПС) є центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України через Міністра фінансів, і який реалізує державну податкову політику, державну політику з адміністрування єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування.

Обов'язки, права, функції та повноваження Держфінмоніторингу визначені Законом України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» та

Положенням про Державну службу фінансового моніторингу України, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 29.07.2015 № 537.

Серед основних завдань і функцій Держфінмоніторингу, які стосуються обліку та оподаткування в умовах воєнного стану належать такі, як:

- реалізація державної політики у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення;

- збирання, оброблення та проведення аналізу (операційного і стратегічного) інформації про фінансові операції, що підлягають фінансовому моніторингу, інші фінансові операції або інформації, що може бути пов'язана з підозрою в легалізації (відмиванні) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванні тероризму чи фінансуванні розповсюдження зброї масового знищення;

- забезпечення функціонування та розвитку єдиної інформаційної системи у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення;

- налагодження співпраці, взаємодії та інформаційного обміну з державними органами, Національним банком, компетентними органами іноземних держав та міжнародними організаціями у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення;

- забезпечення в установленому порядку представництва України в міжнародних організаціях з питань запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення тощо.

Державна фіскальна служба України функціонує відповідно до Постанови КМУ «Про внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів

України» №548 від 22.07.2015, Постанова КМУ «Про утворення територіальних органів Державної фіскальної служби та визнання такими, що втратили чинність, деяких актів Кабінету Міністрів України» №311 від 06.08.2014 та Постанова КМУ «Про Державну фіскальну службу України» №236 від 21.05.2014. Призначенням цієї служби є: «...реалізація та внесення на розгляд Міністра фінансів пропозицій щодо державної податкової політики та політики у сфері державної митної справи, а також щодо державної політики у сфері боротьби з правопорушеннями під час застосування податкового та митного законодавства. До завдань Державної фіскальної служби належить здійснення в межах повноважень, передбачених законом, контролю за надходженням до бюджетів та державних цільових фондів податків і зборів, митних та інших платежів, державної політики у сфері контролю за виробництвом та обігом спирту, алкогольних напоїв і тютюнових виробів. Окрім того, державної політики з адміністрування єдиного внеску, а також боротьби з правопорушеннями під час застосування законодавства з питань сплати єдиного внеску, державної політики у сфері контролю за своєчасністю здійснення розрахунків в іноземній валюті в установленій законом строк та дотриманням порядку проведення готівкових розрахунків за товари (послуги), а також за наявністю ліцензій на провадження видів господарської діяльності, що підлягають ліцензуванню відповідно до закону, торгових патентів...» [4].

Відповідно до Постанови КМУ «Положення про Державну казначейську службу України» № 215 від 15 квітня 2015 р. Державна казначейська служба України (Казначейство) є центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України через Міністра фінансів і який реалізує державну політику у сферах казначейського обслуговування бюджетних коштів, коштів клієнтів відповідно до законодавства, бухгалтерського обліку виконання бюджетів. В контексті обліку та оподаткування, серед основних завдань Казначейства доцільно виокремити такі:

- реалізація державної політики у сферах казначейського обслуговування бюджетних коштів, коштів клієнтів відповідно до законодавства, бухгалтерського обліку виконання бюджетів;
- ведення бухгалтерського обліку операцій з виконання державного та місцевих бюджетів;
- здійснення в межах повноважень, передбачених законом, контроль за веденням бухгалтерського обліку надходжень і витрат державного та місцевих бюджетів, складенням та поданням розпорядниками та одержувачами бюджетних коштів фінансової і бюджетної звітності;
- забезпечення організації та координації діяльності головних бухгалтерів бюджетних установ та контролювання виконання ними своїх повноважень шляхом проведення оцінки їх діяльності тощо.

У період воєнного стану Фонд державного майна України, також відіграє важливу роль в управлінні державними фінансами, зокрема в частині обліку та оподаткування. Так, Фонд комунального майна оприлюднив інструкцію щодо оцінки підприємствами збитків завданих Російською Федерацією. Ця інструкція покроково інформує суб'єктів господарювання про те, як слід діяти для того, щоб можна було претендувати на відшкодування збитків у майбутньому і отримати легальні підстави для уникнення оподаткування через втрати майна і обліково-звітних даних [5]. Фахівці юридичної компанії «АРМАДА» зазначають, що: «...податкові органи завжди приділяють пильну увагу правомірності списання зруйнованого майна, адже це прямо корелює з розміром податкових зобов'язань. Ключовим аспектом є необхідність формування цих витрат виключно на підставі первинних документів...для врахування у складі витрат платника податку втрат від псування або знищення його майна внаслідок війни необхідно належним чином оформити документальну базу. За позицією податкових органів, яка була висловлена у Листі від 05.05.2022 р. №3781/7/99-00-04-01-03-07, потрібно починати з проведення інвентаризації...При списанні втрачених запасів слід дотримуватись

Методичних рекомендацій з бухгалтерського обліку запасів, затверджених наказом Мінфіну України від 10.01.2007 р. №2...у грудні 2022 року Уряд прийняв постанову №1364, якою визначено механізм формування єдиного переліку територій, на яких ведуться (велися) бойові дії або тимчасово окупованих російською федерацією. Актуальний перелік затверджений наказом Мінреінтеграції від 22 грудня 2022 року №309...» [8].

У контексті вищезазначеного акцентується увага також на тому, що в листі від 05.05.2022 р. №3781/7/99-00-04-01-03-07, податкові органи розглядають можливу ліквідацію майна через воєнні дії саме на підставі дії форс-мажору з обов'язковим підтвердженням таких обставин сертифікатом ТПП (сертифікат про форс-мажорні обставини – це офіційний документ, що засвідчує форс-мажорні обставини (обставини непереборної сили). Цей сертифікат видає Торгово-промислова палата України та її регіональні відділення. Він є законною підставою для звільнення підприємства від відповідальності за порушення ним вимог валютного законодавства через введення воєнного стану, оскільки війна в Україні офіційно визнана Торгово-промисловою палатою України форс-мажорною обставиною [10].

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямі. Органи державного управління виконують низку функціональних обов'язків, які безпосередньо стосуються обліку та оподаткування, а також координування проведення реформ у цьому напрямку. У результаті виконання цих обов'язків забезпечуються контроль, планування та розподіл фінансових ресурсів, необхідних для фінансування військових дій та підтримки належного рівня національної безпеки. Ефективне функціонування обліку та оподаткування в умовах воєнного стану має винятково важливе значення для досягнення стратегічних цілей держави. Військовий стан, як правило, супроводжується зростанням фінансових витрат, а тому точність і надійність фінансової інформації є невід'ємною частиною процесу прийняття фінансових рішень. Важливою складовою обліку є збір, систематизація та аналіз фінансових даних, що дозволяє

забезпечити якісний контроль за рухом коштів і уникати фінансових зловживань. Оподаткування, у свою чергу, є ефективним інструментом для мобілізації додаткових фінансових ресурсів у воєнний час. Встановлення спеціальних податків та зборів дозволяє забезпечити фінансування військових потреб, зокрема збір коштів на закупівлю зброї та обладнання, розвиток військової інфраструктури, надання медичної та гуманітарної допомоги. Розподіл фінансового навантаження між широким діапазоном суб'єктів оподаткування має бути розумним і обґрунтованим. В умовах воєнного стану необхідно уникати значного фінансового тягаря в окремих групах або секторах суспільства задля уникнення негативних соціальних та економічних наслідків. Враховуючи особливі потреби у воєнний період, важливим є досягнути гнучкості система оподаткування, забезпечити її здатність реагувати на зміни умов, зокрема стосовно необхідності задоволення фінансових потреб для ведення воєнних дій. До важливих функцій оподаткування в умовах військового стану також належить стимулювання економічної активності та підтримки підприємництва. Застосування податкових заохочень та пільг для підприємств, що займаються виробництвом, постачанням товарів і послуг, пов'язаних з воєнними потребами, може сприяти збільшенню виробництва, створенню нових робочих місць та загальному економічному піднесенню. Загалом, ефективне оподаткування в умовах військового стану є елементом державного управління фінансами. Воно покликане забезпечувати фінансові ресурси для ведення військових дій, справедливо розподіляти фінансове навантаження, прискорювати економічну активність. Саме через це, податки в умовах військового стану сприймаються суспільством як важлива складова підтримки збройних сил та національної безпеки.

Література

1. Кабінет міністрів України. *Положення про Державну аудиторську службу України*, від 3 лютого 2016 року № 43. Режим доступу <https://dasu.gov.ua/ua/plugins/userPages/3504>.

2. Блажівська Н. *Новації в оподаткуванні під час воєнного стану*. Режим доступу: https://www.google.com/search?q=Prezentacija_novely_podatkovogo_zakonodavstva_BlazhivskaNE.pdf&rlz=1C1GCEA_enUA917UA917&sourceid=chrome&ie=UTF-8.

3. Закон України від 03.03.2022 № 2118-IX "Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо особливостей оподаткування та подання звітності у період дії воєнного стану". Режим доступу: <https://tax.gov.ua/zakonodavstvo/podatkovozakonodavstvo/zakoni-ukraini/77306.html>.

4. Постанова КМУ «Про Державну фіскальну службу України» №236 від 21.05.2014. Режим доступу <https://mof.gov.ua/uk/state-fiscal-service-state-fiscal-service>.

5. Як бізнесу оцінити завдані агресією РФ збитки? Режим доступу: <https://www.spfu.gov.ua/ua/news/9424.html>.

6. Громов О. *Позапланові перевірки бізнесу: кого можуть стосуватися*. Режим доступу: <https://ukurier.gov.ua/uk/articles/pozaplanovi-perevirki-biznesu-kogo-mozhut-stosuvat>.

7. Татарова М. *Податки під час війни: все, що треба знати бізнесу*. Режим доступу: <https://www.epravda.com.ua/columns/2022/04/7/685375/>.

8. Луук А. *Податкові наслідки війни: який алгоритм списання пошкодженого майна може застосовувати бізнес*. Режим доступу: <https://mind.ua/openmind/20253350-podatkovy-naslidki-vijni-yakij-algoritm-spisannya-poshkodzhenogo-majna-mozhe-zastosovuvati-biznes>.

9. Деревицький Д. *Імпорт під час війни: зупинити не можна стимулювати*. Режим доступу: <https://biz.nv.ua/ukr/experts/import-pid-chas-viyni-v-ukrajini-shcho-vazhlivo-zrobiti-50239281>.

10. Місечко та партнери (2023). Підтвердження форс-мажорних обставин в зовнішньоекономічній діяльності. Режим доступу: https://misechko.com.ua/read/legalblock/pidtvverdzhennya_forsmazhornikh_obstavn_v_zovnishnoekonomichniy_diyalnosti?gclid=CjwKCAjwvJyJBhApEiwAWz2nLRMCbi-IYgwyjdymzsN_OTt2GZIyFHp66c1VP6qmFd8j4Iq_urCBqxoCn88QAvD_BwE.

References

1. Cabinet of Ministers of Ukraine (2016), “Regulations on the State Audit Service of Ukraine, Available at: <https://dasu.gov.ua/ua/plugins/userPages/3504>. (Accessed 15 october 2023).

2. Blazhiyevs’ka, N. (2018), “Innovations in taxation during martial law”, Available at: https://www.google.com/search?q=Prezentacija_novely_podatkovogo_zakonodavstva_BlazhivskaNE.pdf&rlz=1C1GCEA_enUA917UA917&sourceid=chrome&ie=UTF-8. (Accessed 10 october 2023).

3. Verkhovna Rada of Ukraine (2022), The Law of Ukraine “On Amendments to the Tax Code of Ukraine and other legislative acts of Ukraine regarding the specifics of taxation and reporting during martial law”, Available at: <https://tax.gov.ua/zakonodavstvo/podatkovye-zakonodavstvo/zakoni-ukraini/77306.html>. (Accessed 10 october 2023).

4. Cabinet of Ministers of Ukraine (2014). “On the State Fiscal Service of Ukraine”, Available at: <https://mof.gov.ua/uk/state-fiscal-service-state-fiscal-service>. (Accessed 05 october 2023).

5. State Property Fund of Ukraine (2023), “How can a business assess the damage caused by the aggression of the Russian Federation?”, Available at: <https://www.spfu.gov.ua/ua/news/9424.html>. (Accessed 01 october 2023).

6. Hromov, O. (2023), “Unscheduled business inspections: who can be affected”, Available at: <https://ukurier.gov.ua/uk/articles/pozaplanovi-perevirki-biznesu-kogo-mozhut-stosuvat>. (Accessed 11 october 2023).

7. Tatarova, M. (2022), “Taxes during the war: everything a business needs to know”, Available at: <https://www.epravda.com.ua/columns/2022/04/7/685375/>. (Accessed 11 october 2023).

8. Luuk, A. (2023), “Tax consequences of war: what algorithm for writing off damaged property can be applied by business”, Available at: <https://mind.ua/openmind/20253350-podatkovy-naslidki-vijni-yakij-algoritm-spisannya-poshkodzhennogo-majna-mozhe-zastosovuvati-biznes>. (Accessed 12 october 2023).

9. Derevyts'kyi, D. (2023), “Imports during the war: stopping cannot be stimulated”, Available at: <https://biz.nv.ua/ukr/experts/import-pid-chas-viyni-v-ukrajini-shcho-vazhlyvo-zrobiti-50239281>. (Accessed 11 october 2023).

10. Misecenko & Partners (2023), “Confirmation of force majeure circumstances in foreign economic activity”, Available at: https://mischko.com.ua/read/legalblock/pidverdzhennya_forsmazhornikh_obstavin_v_zovnishnoekonomichnyy_diyalnosti?gclid=CjwKCAjwvJyjBhApEiwAWz2nLRMCbi-IYgwyjdymzsN_OTt2GZIyFHp66c1VP6qmFd8j4Iq_urCBqxoCn88QAvD_BwE. (Accessed 13 october 2023).

Стаття надійшла до редакції 25.10.2023 р.